

Haklar Projesi Avrupa Birliđi tarafından desteklenmektedir

HAKLAR

HAKLAR PROJESİ

3.YIL POLİTİKA BELGESİ

» 2024, ANKARA

uğur ARAŞTIRMACI
mumcu GAZETECİLİK
VAKFI

Bu yayın Avrupa Birliđi'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Gençlik Servisleri Merkezi Derneği (GSM) sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliđi'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

HAKLAR PROJESİ 3. YIL POLİTİKA BELGESİ

Haklar Projesi 2024 yılı İzleme Toplantıları ve Çalıştayı kapsamında gerçekleştirilen saha gözlemleri ve değerlendirmeler ışığında bu politika belgesi oluşturulmuştur. Toplamda 151 kişinin katılımı ile gerçekleştirilen toplantılarda katılımcılar insan hakları ve hak ihlalleri konusunda ilgili raporları incelemiş, Türkiye'de yaşanan hak ihlalleri vakalarını analiz etmiş, Duvar Gazeteleri hazırlamış, projenin ana temaları ile ilgili kısa film izlemiş, çeşitli hak ihlallerini temsil eden Persona geliştirmiş ve son olarak hak ihlallerini önlemeye yönelik Politika Belgeleri hazırlamışlardır. Tüm bu faaliyetler ve değerlendirmeler sırasında insan hakları ve hak ihlallerine ilişkin somut politika önerilerinde bulunmuşlardır. Bu politika belgesi iki ana bölüm içermektedir. Birinci bölümdeki politika önerileri, İzleme Toplantıları Raporu ve katılımcılardan gelen değerlendirmelerden gelen veri temelinde proje ekibi tarafından hazırlanmıştır. İkinci bölümde ise 8-9 Haziran 2024 tarihinde gerçekleştirilen İzleme Çalıştayı'nda gerçekleştirilen politika belgesi hazırlama aktivitesinde katılımcıların hazırladığı öneriler bulunmaktadır.

VERİ TEMELLİ POLİTİKA ÖNERİLERİ

Gençlik ile kesişen hak ihlalleri bu projenin ana çıktılarından biridir. Bir başka deyişle kesişimsellik ana bulgulardan biridir. Projeye katılan 18-25 yaş arası üniversite gençliğinin yaşamış olduğu ya da şahit oldukları hak ihlalleri kadın ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği başta olmak üzere cinsel taciz, etnik ve dil ayrımcılığı, öğretmen veya akran zorbalığı, aile ve ekonomik baskılar sebebiyle yaşanan mağduriyetler gelmektedir. Gençlerin projenin tematik alanlarda güçlenmesi ve katılımını artırmak amacıyla düzenlenen toplantılar bu kesişim alanlarına ilişkin gözlem ve veri aracılığıyla açık bir şekilde ortaya konmuştur. Bu nedenle yapılan politika önerileri bu kesişim alanlarını da kapsayacak şekilde verilmeye çalışılmıştır.

Politika Konusu: Gençlerin hak ihlallerinin önlenmesi ya da hak savunuculuğu faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için kaynağa, mekanlara, platformlara ve örgütlenmeye ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Hem 2023 hem de 2024 yıllarında yapılan toplantılarda verilen bulgular göstermiştir ki katılımcılar kendileri gibi düşünen, hak savunuculuğu yapan ya da yapmaya istekli olan insanlarla bir araya gelmeyi önemsemektedirler. Bunun yanı sıra birbirinden farklı düşünen, geçmiş deneyimleri farklı olan kişilerle bir araya gelmek ve güvenli ve hoşgörülü bir ortamda konuşabilmek özellikle vurguladıkları konulardan olmuştur. İnsan hakları ve hak ihlalleri alanlarında akademik, saha ve mesleki deneyim kazanacakları alanlara ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Özellikle bireysel mektup değerlendirmelerinde bu toplantılar sayesinde bir araya gelmenin ve yalnız olmadıklarını hissetmelerinin de ne kadar değerli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca yeni insanlarla ve STK'larla tanışmanın gelecek projelere dair yeni fikirler ve imkanlar yarattığı da belirtilmiştir.

✘ **Politika önerisi 1:** İnsan hakları ve hak ihlalleri ile ilgili **devlet kurumlarının, üniversitelerin ve STK'ların güvenli alan oluşturması, kaynak ayırması ve bu alanlarda ifade özgürlüğünü sağlayarak** gençlerin hak savunuculuğu için kolektif üretim yapması sağlanmalıdır.

✘ Ayrıca, insan hakları ve hak ihlalleri konusunda **üniversitelerde, STK'lar, yerel yönetimler aracılığıyla bu tür katılımcı ve etkileşimli eğitimler** tasarlanmalı ve uygulanmalıdır.

Politika Konusu: İnsan hakları ve hak ihlalleri konularında etkili hak savunuculuğu yapabilmek için önemli olduğu da toplantılarda ortaya çıkmıştır. Saygılı, hoşgörülü ve anlayışlı iletişim bu toplantılarda gençlerin güvende hissetmelerini sağlamış ve fikirlerini yargılanmadan ve özgür bir şekilde ifade edebilmişlerdir. Bunun yanı sıra toplantılarda yaşanan iletişim problemleri ya da eleştiri verme sorunları bu alanda ortak bir dil kurma, etik çerçeve oluşturma ve iletişim pratikleri geliştirme ihtiyacını da ortaya koymuştur. Katılımcılar hak ihlallerini konuşurken ve tartışırken kullanılan yanlış söylemlere ve ifadelere de dikkat çekmiştir.

✘ **Politika önerisi 2:** İnsan hakları ve hak ihlalleri ile ilgili STK'ların ve diğer kuruluşların oluşturacağı **"Hak Savunuculuğunda Etkin İletişim ve Dil Kullanımı"** üzerine eğitimler tasarlanmalı ve bu eğitimler yaygınlaştırılmalıdır.

Politika Konusu: İnsan hakları ve hak ihlalleri konularında vaka analizlerinde ve grup tartışmalarında ceza ve yaptırımların uygulanmaması ve bu nedenle hak ihlallerinin önlenememesi sıkça dile getirilmiştir. Genç katılımcılar vaka analizi yorumlarında yaşanan hak ihlallerini beklendik bir durum olarak yorumlayıp, bu konularda Türkiye'nin yasal uygulamalarını da olumsuz değerlendirmiştir. Gençlerin özellikle yasaların uygulanması konusunda umutsuz oldukları da gözlenmiştir. Bu politika önerisi gençlerin umutsuzluk ve güvensizlik duygusunu azaltacağı gibi çalıştay sonunda sordukları şu soruya da cevap niteliğindedir: "Gerçekten çözebilir miyiz? Bunu istiyor muyuz?"

✘ **Politika önerisi 3:** İnsan hakları ve hak ihlalleri ile ilgili adaletin sağlanması ve yasaların uygulanması ön koşuldur. Bu sayede gençlerin kurumlara olan güveni yeniden tesis edilebilecektir. Anayasa'nın 10. maddesi **"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür."** kapsamında gereği yerine getirilmelidir.

Politika Konusu: Vaka incelemeleri ve grup tartışmalarından gelen bir diğer öneri de STK'lara yönelik olmuştur. STK'ların kamuoyu oluşturma, yaygınlaştırma, hak savunuculuğu ve önleme faaliyetlerinde oldukça etkin oldukları düşünülmektedir. Ancak bu faaliyetlerin gerçekleşmesinde bazı aksaklıklar da tespit edilmiştir. Katılımcı profiline baktığımızda 3. yıl katılımcılarının çoğunun ya kendileri kırılğan gruplardan ya da çevrelerinde hak ihlallerini gözlemleyen gruplardan olduğu görülmektedir. Bu noktada hak savunuculuğunun bu gruplarla sınırlı kaldığı ve STK'ların verdiği eğitimlerin toplumun geneline yayılmaması nedeniyle etkinliğinin zayıf kaldığı söylenebilir. Bu sebeple politika önerilerinden en önemlisi hak ihlallerinin yaşandığı durumlarda daha fazla kamuoyu oluşturulması ve toplumun geneline yayılacak eğitimler, filmler, sosyal medya kampanyalarının arttırılması olacaktır.

Politika önerisi 4: İnsan hakları ve hak ihlalleri ile ilgili STK'ların daha **kapsayıcı bir dil kullanması ve mevcut eğitimlerinin yaygınlaştırılması** önerilmiştir. Bu öneri yukarıda belirtilen ortak dil ve söylem hakkındaki politika önerisi ile ilişkilidir. Hak ihlallerinin yaşandığı durumlarda daha fazla kamuoyu oluşturulması ve toplumun geneline yayılacak eğitimler, filmler, ve sosyal medya kampanyalarının arttırılması önerilmiştir. Bu sayede insan hakları ve hak ihlalleri konusunda hem STK'lar hem de hak savunucuları arasında kapsayıcı ve ortak bir dil oluşturulabilecektir.

Politika Konusu: Cinsel taciz, çocuk yaşta evlilik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi konularda katılımcılar mevcut uygulamaların ve önlemlerin yeterli olmadığı belirtilmiştir. İlgili devlet kurumlarının, üniversitelerin gerekli önlemleri alarak, güvenli alanlar oluşturmaları ve STK'ların önleyici faaliyetlerine devam etmeleri gerektiği dile getirilmiştir.

Politika önerisi 5: Cinsel taciz, çocuk yaşta evlilik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği konularından yaşanan hak ihlallerini önlemek amacıyla ilgili mekanizmaların tüm üniversitelerde kurulması örn. CİTÖB, konuyla ilgili önleyici çalışmaların bütüncül bir yaklaşımla veya çocuk yaşta evlilik vakalarında sosyolojik bakış açısı ile ele alınması önerilmiştir. Önleyici politikalar ve aktörler daha etkili olmalı ve STK'lar muhalif siyasi sol partilerle daha fazla dayanışma içinde olmalıdır.

Politika Konusu: Toplantılar sırasında incelenen insan hakları ve hak ihlallerine ilişkin rapor incelemeleri genç katılımcıların veri temelli hak savunuculuğunu konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamış ve farklı hak ihlallerine ilişkin eksiklikleri de ortaya koymuştur.

Politika önerisi 6: İnsan hakları ve hak ihlalleri konusunda veri temelli yaklaşımları öğretebilmek ve yaygınlaşmasını sağlamak için STK'lar gençlere yönelik eğitimler tasarlamalıdır. Ayrıca bu konuda ilgili devlet kurumlarının özellikle marjinalleştirilmiş veya dışlanmış gruplara ilişkin veri temelli yaklaşımı kullanması önerilmiştir. Veri temelli yaklaşımı ile kamu politikalarının oluşturulması gerekmektedir.

Politika Konusu: Toplantılar sırasında incelenen insan hakları ve hak ihlallerine ilişkin rapor incelemeleri, genç katılımcıların veri temelli hak savunuculuğunu konusunda bilgilenmelerine destek verirken bu alanda genç katılımcıların ihtiyaçlarını da ortaya koymuştur.

Politika önerisi 7: İnsan hakları ve hak ihlalleri konusunda **veri temelli yaklaşımları öğretebilmek ve yaygınlaşmasını sağlamak** için STK'lar gençlere yönelik eğitimler tasarlamalıdır. Ayrıca bu konuda ilgili devlet kurumlarının özellikle **marjinalleştirilmiş veya dışlanmış gruplara ilişkin veri temelli yaklaşımı kullanması** önerilmiştir. Veri temelli yaklaşımı ile kamu politikalarının oluşturulması gerekmektedir.

Politika Konusu: Toplantılar sırasında incelenen insan hakları ve hak ihlallerine ilişkin kamuoyu oluşturmada sosyal medyanın gücü vurgulanmış ve bu konuda daha fazla eğitim yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Politika önerisi 8: İnsan hakları ve hak ihlalleri konusunda **etkin sosyal medya kullanımı** için STK'lar gençlere yönelik eğitimler tasarlamalıdır.

Politika Konusu: İzleme toplantıları ve çalıştay değerlendirmelerinde öne çıkan bir başka konu da katılımcıların seçimi ve aktivitelerin tasarlanması olmuştur. Gençlerin aktif bir şekilde katıldığı, ekip olarak çalıştığı ve kolektif üretim yaptığı toplantılar geleneksel yöntemlerle yapılan eğitim ve toplantılara kıyasla daha etkili bulunmuştur. Farklılıklarla bir araya gelmek, farklı yaşam tarzları, fikirler ve bakış açılarına sahip insanları bir araya getiren eğitimlerin belirli prensipler ve uygulama standartları çerçevesinde yapılması gerektiğini göstermektedir. Yaratılan güvenli, samimi ve hoşgörülü ortam katılımcıların ifade özgürlüğünü deneyimlemeleri de sağlamıştır.

Politika önerisi 9: Gençlerin katılımı ile yapılacak bu tür toplantı ya da eğitimlerde tamamen kırılan gruplar ya da ilk kez insan hakları ve hak ihlalleri eğitimine katılanlar diye ayırmak yerine bu grupları karma bir şekilde bir araya getirmek, onların tıpkı toplumsal hayatta olduğu gibi **farklılıkları bir arada ve güvenli bir şekilde deneyimlemeleri** sağlanmalıdır. Farklı fikirlerin, insanların ve bakış açılarının bir araya getirilmesi sağlanmalıdır.

Katılımcı seçimine ek olarak, bu eğitim ve toplantılarda Haklar Projesi'nde kullanılan **oyunlaştırma, katılımçılık ve iletişim ilkeleri** çerçevesinde aktiviteler tasarlanmalıdır.

Politika Konusu: Toplantılara katılım amaçlarına baktığımızda genç katılımcıların mesleki alanları ile hak savunuculuğu arasında ilişki kurdukları ve bu konuda kendilerini geliştirmek istedikleri görülmüştür. Katılımcı profiline baktığımızda ağırlıklı olarak Hukuk, Gazetecilik, Tıp ve Sağlık Bilimleri ve diğer Sosyal Bilimler olduğu görülmektedir. Üniversitede mesleki eğitimlerini almakta olan ve bu eğitime hak savunuculuğu boyutunu eklemek isteyen katılımcılar için eğitimler tasarlanabilir.

Politika Önerisi 10: Etkili hak savunuculuğu yöntemleri ve stratejileri öğrenmenin yanından ilgili meslek dallarını destekleyici eğitim modülleri / içerikler hazırlanmalıdır. Bu eğitim modüllerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

- ✂ Hak savunuculuğu ve Hukuk
- ✂ Hak savunuculuğu ve Psikoloji
- ✂ Hak savunuculuğu ve Sosyal Hizmetler
- ✂ Hak savunuculuğu ve Gazetecilik
- ✂ Hak savunuculuğu ve İletişim
- ✂ Hak savunuculuğu ve Tıp / Sağlık Bilimleri
- ✂ Hak savunuculuğu ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
- ✂ Hak savunuculuğu ve Uluslararası İlişkiler

Bu modüller dışında üniversitelerin ilgili alanlarda araştırma ve tez çalışmalarına desteklemek için ilgili STK'larla şu alanlarda eğitimler, podcast ya da video içerikleri de üretilebilir.

- ✂ Sosyoloji, Psikoloji, Sosyal Hizmetler, Hukuk, Kadın Çalışmaları, Uluslararası İlişkiler, Sağlık Bilimleri, Tıp, İnsan Hakları Çalışmaları, Eğitim Bilimleri, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

KATILIMCILARDAN GELEN POLİTİKA ÖNERİLERİ

Ankara'da 8-9 Haziran tarihlerinde düzenlenen İzleme Çalıştay'ında katılımcıların hazırladıkları politika belgelerinden gelen somut öneriler ise şu şekilde özetlenebilir:

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusunda yapılması gereken çalışmalar:

1. Toplumsal cinsiyet algısı değişimi için yerel yönetimler (il ve ilçe belediyeleri) gibi aşağıdan yukarıya politikalar geliştirilmelidir.
2. Toplumsal cinsiyet ile ilgili hazırlanan OECD, CEİD raporları gibi kaynaklar temel alınmalıdır.
3. Ayrımcılığa sıfır tolerans politikası: Kadınların eşit haklara ve imkânlarla sahip olmasını sağlamak amacıyla kurumlara verilecek destek ve danışmanlık hizmetleri, izleme ve değerlendirme çalışmaları, bağımsız inceleme komiteleri oluşturulmalı ve şeffaflık politikaları belirlenmelidir.

LGBTİ+ Hakları konusunda yapılması gereken çalışmalar:

1. Üniversitede LGBTİ+ bireyler için barınma konusunda yurt sayısı artırılmalıdır. Genç LGBTİ+ Derneği'nin queer bireyler üzerine yazdığı raporu inceleyen katılımcılar, LGBTİ+ öğrencilerin dışlanma stratejilerine maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Burada katılımcılar barınma konusundaki çözüm önerisinin paydaşlarla birlikte karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.
2. LGBTİ+ bireylerin ruh sağlığının desteklenmesi politikası: Bu politika önerisi kapsamında eğitim sisteminde farkındalıkların yaratılması, LGBTİ+ dostu klinik ve ihtiyaç halinde ilaç desteğinin sağlanması, sosyalleşme imkanlarının sağlanması gelmektedir.
3. Toplumsal cinsiyete duyarlı veri toplanması ve resmi kurumlarda LGBTİ+ bireylere duyarlı sistemlerin (e-devlet gibi) kullanılması önerilmiştir.

Dini ve etnik azınlıklar konusunda yapılması gereken çalışmalar:

1. Dini ve etnik azınlara ilişkin sağlıklı veri setinin oluşturulması. Türkiye'de bu azınlıkların nüfus bilgileri olmadığı belirtilmiş ve bu öneride bulunulmuştur.
2. Toplumsal barışa katkıda bulunması amacıyla azınlıkların kültürlerini, dil, din ve tarihlerini anlattıkları TRT belgeselleri yapılması önerilmiştir. Yine bu kapsamda ilkökul düzeyinde tüm dinlerin ve ibadetlerinin anlatılması önerilmiştir.

Haklar Projesi Avrupa Birliđi tarafından desteklenmektedir

HAKLAR HAKLAR PROJESİ

www.haklar.org

[haklarprojesi](https://www.instagram.com/haklarprojesi)

[haklarprojesi](https://www.facebook.com/haklarprojesi)

[haklarprojesi](https://www.twitter.com/haklarprojesi)

